

*RACHEL
POIGNANT*

G e n e r a c j e

RACHEL POIGNANT
Generacje

PODZIĘKOWANIA

Każde przedsięwzięcie artystyczne wymaga współpracy i zaangażowania bardzo wielu osób. Pragnę ze swojej strony gorąco podziękować wszystkim, którzy się przyczynili do realizacji tej wyjątkowej wystawy.

Rachel Poignant wiąże z Polską osoba jej nauczycielki i mentorki, Anki Ptaszkowskiej. Ptaszkowska, znakomita kuratorka i krytyczka sztuki, zwykła pracować tylko z wybitnymi artystami. Była inicjatorką wielu nieszablonowych wydarzeń artystycznych, które łączyły polski świat sztuki z zachodem Europy. Także tym razem Ptaszkowska, przekonana o wyjątkowym talencie Rachel Poignant, zainicjowała polsko-francuską kooperację.

Artystka odbyła kilka podróży po Polsce, a latem 2016 roku kilkutygodniową rezydencję artystyczną w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku. Dzięki współpracy z gronem znakomitych rzemieślników z pracowni CRP i przychylności pani dyrektor Eulalii Domanowskiej, Poignant zrealizowała w Orońsku serię rzeźb, które obok bogatego dorobku lat wcześniejszych prezentowane są w Królikarni.

Znaczącego wsparcia przy realizacji wystawy udzielił Instytut Francuski w Polsce. Dzięki zaangażowaniu Pani Lindy Marchetti, Attachée Kulturalnej, Zastępczyni Dyrektora Instytutu Francuskiego w Polsce i Pana Stanisława Pierreta, Dyrektora Instytutu, podczas międzynarodowej Nocy Idei zostanie zorganizowana w Królikarni konferencja na temat twórczości Rachel Poignant. Dyskusję poprowadzi wybitny francuski kurator i krytyk sztuki Jean-François Chevrier.

Wysiłki wszystkich wyżej wymienionych znakomitych osób przypieczętowane zostały Honorowym Patronatem Ambasadora Francji w Polsce, Pana Pierre'a Lévy'ego. Kłaniam się nisko Jego Ekszelencji Ambasadorowi. Dziękuję rosnącemu gronu znakomitych przyjaciół i darczyńców Muzeum Rzeźby, Państwa pomoc jest kluczowa dla rozwoju naszej instytucji.

Agnieszka Tarasiuk
Kuratorka Muzeum Rzeźby w Królikarni

Po lewej: RACB/2012/61×13×6, po prawej: RACN/2012/81×16×7, fot. Camille Fallet

GENERACJE

Tytuł wystawy francuskiej rzeźbiarki Rachel Poignant (ur. 1968) odnosi się zarówno do minionych pokoleń rzeźbiarzy znanych historii sztuki, których Poignant jest symboliczną spadkobierczynią, jak i do procesu generowania dzieł sztuki oraz kolejnych generacji rzeczy – wytworów artystki. Niezwykłe, abstrakcyjne, liczone w dziesiątkach, a nawet setkach obiekty wypełniają wszystkie pomieszczenia galerii w Muzeum Rzeźby. Poukładane są chronologicznie, w kolejnych salach umieszczono następujące po sobie pokolenia dzieł.

Paranaturalny cykl powstawania rzeźb Rachel Poignant to skomplikowany system czynności wywiedzionych z tradycyjnego warsztatu odlewnika – konstrukcja formy, jej modyfikacje, wykonywanie kolejnych odlewów, odcisków, odbitek. Artystka nie stosuje gestu, nie zostawia śladu ręki. Kluczowa dla rzeźb Poignant struktura powierzchni jest efektem fizycznych i chemicznych właściwości użytego materiału. Twarda warstwa się kruszy, gdy jest położona na miękkim podłożu, elastyczna powłoka na kurczliwym spodzie się marszczy, odlew z wosku czy gipsu idealnie oddaje wszystkie detale glinianego modelu. Poza wymienionymi tradycyjnymi materiałami rzeźbiarskimi artystka używa współczesnych substancji syntetycznych: pianki poliuretanowej, żywicy epoksydowej, włókien szklanych.

Poignant jest wyjątkowo pracowitą artystką, jej życie podporządkowane jest tworzeniu rzeźb, ale rzeźby nie opisują życia artystki. Nie ma w nich anegdoty ani psychologii, jakby opowiadały o czymś większym i starszym niż człowiek. Sam proces ich powstawania przypomina zjawiska geologiczne: kształt rzeźby rodzi się przez nakładanie kolejnych warstw, pęknięcia, uskoki i zmarszczenia, niczym budowa kontynentów, które są wynoszone pod wpływem ruchu płyt tektonicznych po powierzchni planety. Materiały wykorzystywane przez artystkę są nietrwałe – całe cykle rzeźb ulegają powolnej degradacji, erozji, atrofii. Materia rzeźby, jak i materia skorupy ziemskiej, pozostaje w procesie ciągłych, powolnych zmian.

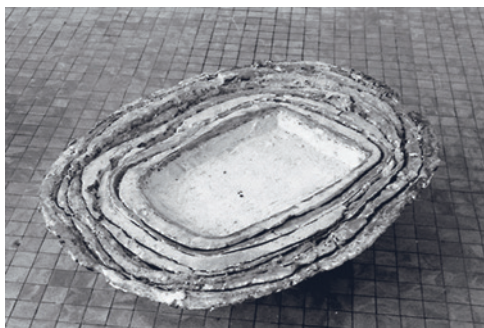
Tytuły rzeźb, podobnie jak ich kształt, nie są dziełem fantazji, lecz wynikają bezpośrednio z zastosowanej technologii. Niczym szyfry, generowane są według

konsekwentnie stosowanego schematu. Dla przykładu: **RACPA/2016/60×60×4** oznacza płaskorzeźbę o wysokości 60 cm, szerokości 60 cm i grubości 4 cm, która powstała w 2016 roku, jako odlew z żywicy akrylowej, zdjęty z formy wykonanej z parafiny. Skrót RACPA pochodzi od francuskiego *résine acrylique sur paraffine*.

Rzeźby Rachel Poignant, choć abstrakcyjne i jedyne w swoim rodzaju, przypominają formy, które znamy: muszle, kamienie, ciastka albo awangardowe dzieła konstruktivistów. Są anachroniczne – zdają się nie należeć do czasów, w których powstały, sięgając zarówno do zapamiętanej przeszłości, jak i wyobrażonej przyszłości. Wyglądają jak pozostałości XX-wiecznego modernizmu, wydobyte z gruzów naszego świata przez archeologów cywilizacji, które po nas nadejdą. Być może jest w nich nostalgia za utraconą wiarą w postęp, głoszoną na początku XX wieku przez pionierów awangardy. Dziś – 100 lat po manifestach futurystów i konstruktivistów – coraz silniejszą figurą przyszłości staje się katastrofa.

Agnieszka Tarasiuk
Kurorka Muzeum Rzeźby w Królikarni

MDMPL/1992, praca nieistniejąca
Fot. dzięki uprzejmości artystki

MDMPL/1992, praca nieistniejąca
Fot. dzięki uprzejmości artystki

Widok wystawy, La Manufacture, Le Mans, 1995
L/1995/30 m², praca nieistniejąca
Fot. dzięki uprzejmości artystki

Widok wystawy, Galeria OÜ, Marsylia, 2003
Fot. dzięki uprzejmości artystki

WOLA, CZY NIE – WOLA?

Jak najślusznieszy jest tu termin **Retrospektywa**. I nie stoi w sprzeczności z terminem **Premiera**. Jest to bowiem pierwsza, względnie kompletna, bo obejmująca około 30 lat twórczości, wystawa tej artystki.

Wytłumaczenie tej niecodziennej sytuacji jest proste: owe 30 lat Rachel Poignant poświęciła na pracę **w** rzeźbie i **nad** rzeźbą. Wypełniła pracą swój czas. Cały swój czas. Nie stało go zatem na tak zwaną **promocję** w postaci wystaw, publikacji itp. Niezwykle rzadki przypadek.

Rachel Poignant była na przełomie lat 80. i 90. moją studentką w Wyższej Szkole Sztuk Pięknych w Caen. Prawdziwa w moim pojęciu artystka – pracując i nic tylko pracując – przywróciła pierwotny, czasownikowy sens słowu **praca**. Słowo to w latach 60. i 70. zastąpiło w imię racji politycznych, a także jako kontestacja słownictwa romantycznego, termin **dzieło sztuki**. Ześlizgnęło się gramatycznie w rzeczownikowość i tak już zostało. W języku współczesnych artystów słowo **praca** stało się swoim własnym zaprzeczeniem. Nie oznacza już nic innego niż jej rezultat – czyli dzieło.

A tymczasem Rachel wzięła słowo **praca** na serio i literalnie wypełniła nim czas. Cały swój czas.

Jeszcze na studiach padło między nami słowo **labeur**, które wówczas zaniepokoiło ją i wzburzyło. Prowokacyjne wprowadzenie tego słowa w naszych pierwszych rozmowach ukazuje się dzisiaj jako antycypacja obecnej sytuacji Rachel. I nie tylko. Chodzi o coś więcej, niż wpisanie się w aktualność. Chodzi o poddanie się przeznaczeniu – o posłuszne przyjęcie wyroku skazującego na życie. Rachel rezygnuje z wyboru, godząc się na konieczność i przyjmując na siebie – w pełnej, niemal bolesnej świadomości – wszelkie konsekwencje tej decyzji. Są one zadziwiająco rozległe i przerażająco radykalne. Czy zatem **posłuszeństwo** – słowo odrzucone przez gremium artystów w imię wolności twórczej – jest kluczem do tej twórczości?

W każdym razie i w całej oczywistości **to nie wygląd tych rzeźb jest jej celem**. On jest jedynie **wynikiem** podstawowych i skomplikowanych procesów, wskutek których rodzi się forma. Każda forma ma zatem swoją własną –

wyłącznie swoją i w miarę czytelną – historię narodzin, w której nie ma miejsca na kłamstwo. Podobnie jak w życiu.

Stąd termin „formalizm” jest wobec rzeźb Rachel grubym nieporozumieniem. Wszak wbrew pozorom – to nie artystka decyduje o zewnętrznym aspekcie formy. Przyjęta przez nią metoda pracy skutecznie eliminuje tak zwane twórcze zapędy. O pięknie, subtelności, o zdumiewającym i niewstydzającym się siebie klasycyzmie formy decydują tutaj intymne prawa materii. Rachel potrafi je odkryć, wsłuchać się w nie, uruchomić, niezmordowanie nad nimi czuwać i nigdy, pod żadnym pozorem, ich nie pogwałcić.

Rozszerzenie pojęcia, ale również materialnej rzeczywistości dzieła jest tak rozległe, że – wizualnie – czyni je nieuchwytnym w całości, a więc w tym, co decyduje o statusie dzieła. I nie chodzi o jakąkolwiek – awangardową lub nie – kontestację. Program Rachel jest stuprocentowo pozytywny. Każdy „nieważny” odprysk, każdy fragment jest zarazem całością. Ale pozostając fragmentem całości, musi zawrzeć w sobie jej podstawowe, decydujące cechy – jej minimum. Zauważmy, że „minimum” znalazło się tu w podejrzanym bliskości „maksimum”.

Słowo „fragment” odnosi nas do empirycznej sfery twórczości, podczas gdy słowo „całość” – do jej konceptualnej, teoretycznej definicji.

Tę stronę pracy Rachel Poignant można widzieć jako uwarunkowanie lingwistyczne. Poddana nieustannej empirycznej korekcie ogólna definicja całości... twórczości... sztuki... – modyfikuje się, uparcie trwając w przybliżeniu. A przybliżenie jest przybliżaniem. Odbywa się w czasie, w którym praca wytwarza swoją własną przestrzeń. Rachel jest stróżem tego procesu. Dziennym i nocnym.

Spomiędzy masy fragmentów – nie chcę powiedzieć – przedmiotów, ponieważ wobec słowa „przedmiot” zachowują one ten sam wahający się dystans, co wobec słowa „całość” – Rachel zdjęła z gwoździa jeden i podarowała mi. Zawiesiłam go na ścianie nad łóżkiem, na której zgromadziłam drogie mi obrazy: jej samej, Henryka Stażewskiego, Edzia Krasieńskiego, André du Colombiera. Stało się coś dziwnego: odprysk pracowni Rachel pulsuje w moim pokoju jak żywy, niemal

jak osobnik nieznanego gatunku. A co dziwniejsze i w swej dziwności naturalne – starzeje się wraz ze mną: kurczy, szarzeje, wysycha.

Rachel nie jest z pewnością pierwszą artystką, która wydała wojnę swojej „sytuacji artysty”, narzuconej przez system dystrybucji sztuki. Określa ją, między innymi, nieuleczalny rozdzźwięk między pracownią a wystawą.

Rygor narzucony przez pracę – w wydaniu Rachel – to była przez lata całe odmowa wszelkich form przemieszczania. Odmowa cyrkulacji, będącej podstawą funkcjonowania sztuki. Odmowa funkcjonowania, a zatem coś, co można określić jako samobójstwo artystyczne, jeżeli przyjmiemy tezę (noszącą wszelkie pozory oczywistości), w myśl której poza społecznym funkcjonowaniem sztuka nie istnieje.

Miarą radykalizmu tej postawy są – paradoksalnie – odstępstwa od niej: ich jakość, motywacja, odkrywczość i wyjątkowość. Wśród nich – uparcie, ale płynnie – konstruuje się rozwój tej artystki, którego wystawa w Królikarni jest świadectwem.

Powyższy aspekt twórczości Rachel Poignant, o którym mówi przekonywająco jej historia, możemy uznać za uwarunkowanie etyczne. Nie wyraża ono żadnej normy zewnętrznej, nie jest niczym więcej, niż poddaniem się konieczności, którą sama praca dyktuje. A konieczność w sztuce, jakkolwiek znana intymnie tylko niektórym artystom – ma swoją nazwę. Padła ona jak grom z jasnego nieba w trakcie paryskiej, salonowej dyskusji o wystawach, galeriach, muzeach i cenach dzieł sztuki. „Wyobraźcie sobie, że istnieje prawda w sztuce” – rzucił z wysoka André du Colombier, artysta, który skazał się na margines i w równej mierze został nań skazany.

Skoro jesteśmy na płaszczyźnie etycznej, która w powyższy sposób została zdefiniowana i która – powiedzmy sobie odważnie – przywraca sztuce miejsce utracone w postmodernistycznym retrorelatywizmie i w uwarunkowaniach kapitalistycznego rynku, to tym bardziej trzeba rozciąć włos już nie na czworo, ale wręcz na strzępy, wystrzegając się jak ognia pewnej formy radykalizmu, który jakże długo – bo przez wiek cały – dawał nam rację wobec świata.

Anka Ptaszkowska

ML/2003/30×38×8
Fot. dzięki uprzejmości artystki

PLML/2005/30×8×5
Fot. dzięki uprzejmości artystki

Widok wystawy, Galeria Vermelho, São Paulo, 2007
Fot. dzięki uprzejmości artystki

MNL/2007/30×15×15
Fot. dzięki uprzejmości artystki

Widok wystawy, Mediateka Martigues, 2010
Fot. Camille Fallet

RACB/2009/28×28×28
Fot. Camille Fallet

RACN/2015/80×35×3
Fot. dzięki uprzejmości artystki

RACR/2015/36×36×15
Fot. Camille Fallet

Otwarte pracownie artystów, Château de Servières,
warsztat Davida Giancatariny, Marsylia, 2016
Fot. David Giancatarina

Widok wystawy, La Ville Blanche, Marsylia, 2016
Fot. David Giancatarina

RACB/2016/60×60×4
Fot. David Giancatarina

Materiały w stanie surowym: parafina.
Pracownia artystki,
Marsylia, 2016

Podpisy do prac zawierają poniższe skróty nazw technik i materiałów używanych przez artystkę, a także rok powstania oraz wymiary obiektu podane w centymetrach.

ENB – élastomère noir et blanc / elastomer czarny i biały
 ENG – élastomère noir gonflé / pianka elastomerowa czarna
 ENML – élastomère noir sur mousse latex / elastomer czarny na piance lateksowej
 L – latex / lateks
 LMTR – latex mousse terre rouge / lateks, pianka, czerwona glina
 LMTRP – latex mousse terre rouge polyuréthane / lateks, pianka, czerwona glina, poliuretan
 LTR – latex terre rouge / lateks, czerwona glina
 MDM – moulage de moulage / odlew z odlewu
 ML – mousse latex / pianka lateksowa
 MLP – mousse latex polyuréthane / pianka lateksowa, poliuretan
 MNL – mousse encre noire latex / pianka, czarny tusz, lateks
 MNLP – mousse encre noire latex polyuréthane / pianka, czarny tusz, lateks, poliuretan
 MVL – mousse vieille latex / wietrzejąca pianka lateksowa

PAM – paraffine martelée / parafina repusowana
 PL – plâtre / gips
 PLDECO – plâtre décoloré / gips niebarwiony
 PLL – plâtre ligne / gips liniowany
 PLML – plâtre sur mousse latex / gips na piance lateksowej
 PLPA – plâtre sur paraffine / gips na parafinie
 PLPT – plâtre polyuréthane / gips, poliuretan
 R – résine / żywica
 RACB – résine acrylique blanche / żywica akrylowa biała
 RACN – résine acrylique noire / żywica akrylowa czarna
 RACPA – résine acrylique sur paraffine / żywica akrylowa na parafinie
 RACR – résine acrylique rouge / żywica akrylowa czerwona
 RPML – résine polyuréthane sur mousse latex / żywica poliuretanowa na piance lateksowej
 RPPA – résine polyuréthane sur paraffine / żywica poliuretanowa na parafinie
 VOLPA – volume paraffine / parafina objętościowa

RACHEL POIGNANT

Życiorys

Urodziła się w 1968 roku w Cherbourg. Ukończyła studia w Wyższej Szkole Sztuk Pięknych w Caen, gdzie jej nauczycielką była Anka Ptaszkowska. Mieszka i pracuje w Marsylii.

Wystawy indywidualne

2016 La Ville Blanche, Marsylia, Francja
 Otwarte pracownie artystów, Château de Servières, pracownia Davida Giancatariny, Marsylia, Francja
2015 „Płaskorzeźby”, Galeria Anki Ptaszkowskiej, Paryż, Francja
2013 Przestrzeń Sztuki Współczesnej (les halles), Porrentruy, Szwajcaria
2012 Artoteka Regionu Międzygminnego Ouest Provence, Miramas, Francja
2010 Mediateka Martigues, Francja
2008 Ośrodek Kultury Francuskiej, Phnom Penh, Kambodża
2007 Galeria Vermelho, São Paulo, Brazylia
2003 Galeria OÙ, Marsylia, Francja
1999 Tohu-Bohu, Marsylia, Francja
1997 „Dans l'ordre des choses” [Kolej rzeczy], Centrum Sztuki Współczesnej Dolnej Normandii, Hérouville-Saint-Clair, Francja

Wystawy zbiorowe

2011 Salon „Chic Art Fair” we współpracy z galerią Polysémie, Marsylia, Francja
2005 Rencontre n° 24 [Spotkanie nr 24] „Walk on the Wild Side”, La Vigie, Nîmes, Francja

2000 Galeria Parker's Box, Nowy Jork, USA
1995 Teatr Bückleina, Kraków, Polska
 Galeria Kanonicza 1, Kraków, Polska
 Galeria Alessandro Vivas, Paryż, Francja
1995 La Manufacture, Le Mans, Francja
1992 Galeria dziecięca Artécole, Hérouville-Saint-Clair, Francja
 Konserwatorium Muzyki Słowiańskiej, Paryż, Francja
 Wyższa Szkoła Sztuk Pięknych, Caen, Francja

Rezydencje artystyczne

2016 Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku we współpracy z Muzeum Rzeźby w Królikarni i Instytutem Francuskim w Polsce
2013 Przestrzeń Sztuki Współczesnej (les halles), Porrentruy, Szwajcaria
2008 Ośrodek Kultury Francuskiej, Phnom Penh, Kambodża
2007 Misja Egida, Praia, Wyspy Zielonego Przylądka
 Ośrodek Kultury Francuskiej, Praia, Ambasada Francji na Wyspach Zielonego Przylądka
2006/2007 Misja Egida, São Paulo, Brazylia
2005/2006 Rezydencja artystyczna w São Paulo, Brazylia
 Fundacja Armenda Alvaresa Penteadó (FAAP)
 Uniwersytet w São Paulo, Brazylia
2003 Rezydencja w Pracowniach Miasta Marsylia (Ateliers de la ville de Marseille), Francja
2000 Association Triangle France, Marsylia, Francja
 Friche la Belle de Mai, Marsylia, Francja

Rachel Poignant. Generacje

3 grudnia 2017 –
18 lutego 2018

**Wystawa pod Honorowym
Patronatem Ambasadora
Francji w Polsce
Pierre'a Lévy'ego**

**Dyrektor Muzeum
Narodowego w Warszawie**
Agnieszka Morawińska

Kuratorka Muzeum Rzeźby
Agnieszka Tarasiuk

Kuratorka wystawy
Anka Ptaszkowska

Architektura wystawy
Rachel Poignant, Dorota Pabel

Zespół realizacyjny
Paweł Bagiński, Mariusz
Grzelak, Alicja Gzowska, Alicja
Latkowska, Julia Łuczywo, Ewa
Kozik, Anna Maciąga, Joanna
Torchała, Andrzej Urbaniak,
Ewa Ziemińska

Projekty graficzne
Magdalena Frankowska,
Artur Frankowski / Fontarte

Partner wystawy
Instytut Francuski w Polsce

Przewodnik po wystawie

**Tłumaczenie z języka
francuskiego**
Karolina Berezowska

Redakcja tekstów polskich
Maria Porajska-Hałka

Koordinacja
Alicja Latkowska

Projekt graficzny i skład
Magdalena Frankowska,
Artur Frankowski / Fontarte

Zdjęcie na okładce
Rachel Poignant,
RACB/2016/50×50×25
Fot. David Giancattarina

Druk
Hera Drukarnia Offsetowa

Wydawca
Muzeum Narodowe
w Warszawie
Aleje Jerozolimskie 3
00-495 Warszawa

© Muzeum Narodowe
w Warszawie
Warszawa 2017
ISBN 978-83-7100-422-3

Wydarzenia towarzyszące wystawie

każda niedziela, godz. 12.00
Oprowadzanie po wystawie
w języku polskim

**25 stycznia 2018
godz. 17.00–20.00**
**Konferencja poświęcona
twórczości Rachel Poignant**

Prowadzenie:
Jean-François Chevrier
Udział: Bénédicte Duvernay,
Adrien Malcor, Rachel
Poignant, Anka Ptaszkowska,
Agnieszka Tarasiuk

Muzeum Rzeźby w Królikarni
sala edukacyjna
język polski i francuski
tłumaczenie simultaniczne

Konferencja jest
współorganizowana
z Instytutem Francuskim
w Polsce w ramach
międzynarodowej Nocy Idei,
odbywającej się pod hasłem
Siła wyobraźni.
www.lanuitdesidees.com

LA NUIT DES IDÉES \1/

Muzeum Rzeźby
im. Xawerego Dunikowskiego
w Królikarni
ul. Puławska 113a
02-707 Warszawa
tel. +48 (22) 843 15 86

wtorek-niedziela: 11.00–18.00
czwartek: 11.00–20.00
poniedziałek: nieczynne

wstęp wolny